УДК 343.98
DOI https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.5-1.29

ТАРАСЕНКО О.С.

ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ ЯК ЗАХІД ВСТАНОВЛЕННЯ ДИСТАНЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У МЕЖАХ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

VIDEOCONFERENCE AS A MEASURE OF DISTANCE ESTABLISHMENT DURING INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS IN THE FRAMEWORK OF COUNTERACTING THE SPREAD OF INFECTIOUS DISEASES

Метою статті є висвітлення проблемних питань, пов'язаних із проведенням окремих слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції під час досудового розслідування як заходу встановлення дистанції в рамках протидії поширенню інфекційних хвороб, зокрема коронавірусної хвороби COVID-19 та туберкульозу. У статті розглянуто потребу забезпечення безпеки населення, зокрема учасників кримінального провадження в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 та епідемії туберкульозу в Україні. Охарактеризовано причини та умови, за яких зростає ризик інфікування учасників кримінального провадження під час проведення слідчих (розшукових) дій у разі проведення їх у звичайному режимі за місцем здійснення досудового розслідування. Приділено увагу потребі консолідації зусиль із метою подолання спалаху вказаного смертельно небезпечного недугу, викликаного коронавірусом SARS-CoV-2 та вжитті заходів з уникнення або зменшення ризику інфікування іншими інфекційними хворобами. Наголошено на необхідності дотримуватися дистанції з метою уникнення ризику інфікування. Висвітлено можливість проведення процесуальних дій, зокрема слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції під час досудового розслідування (дистанційне кримінальне провадження). Охарактеризовано відеоконференцію як захід, спрямований на дотримання дистанції та, своєю чергою, зменшення ризику інфікування коронавірусною хворобою COVID-19, туберкульозом та іншими інфекційними хворобами. Проаналізовано підстави, за яких законодавчо дозволено проведення допиту осіб (у тому числі одночасного допиту двох раніше допитаних осіб), упізнання осіб чи речей у режимі відеоконференції, та надано пропозиції з тлумачення норм кримінального процесуального законодавства, якими вони закріплені. Охарактеризовано пандемію коронавірусної хвороби COVID-19 та епідемію туберкульозу як одну з підстав проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції. Розглянуто переваги та недоліки, що вбачають вчені-криміналісти та процесуалісти, під час проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції. Запропоновано шляхи вирішення проблемних питань із метою популяризації та поліпшення якості проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції.

Ключові слова: *дистанція, COVID-19, туберкульоз, ризик інфікування, забезпечення безпеки, відеоконференція, слідчі (розшукові) дії.*

The purpose of the article is to highlight the problematic issues related to the conduct of certain investigative (search) actions by videoconference during the pre-trial investigation as a distance measure in the fight against the spread of infectious diseases, including coronavirus COVID-19 and tuberculosis. The article considers the need to ensure the safety of the population, in particular, participants in criminal proceedings in the context of the COVID-19 coronavirus pandemic and the tuberculosis epidemic in Ukraine. The reasons and conditions under which the risk of infection of participants in criminal proceedings increases during the investigative (search) actions in the case of conducting

© ТАРАСЕНКО О.С. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності (Національна академія внутрішніх справ)

them in the usual manner at the place of pre-trial investigation are described. Attention is paid to the need to consolidate efforts to overcome the outbreak of this deadly disease caused by the coronavirus SARS-CoV-2 and to take measures to avoid or reduce the risk of infection with other infectious diseases. Emphasis is placed on the need to keep a distance in order to avoid the risk of infection. The possibility of carrying out procedural actions, in particular, investigative (search) actions in the mode of videoconference during the pre-trial investigation (remote criminal proceedings) is highlighted. Videoconferencing has been described as a measure aimed at keeping distance and, in turn, reducing the risk of infection with coronavirus COVID-19, tuberculosis and other infectious diseases. The grounds on which the interrogation of persons is allowed by law (including simultaneous interrogation of two previously interrogated persons), identification of persons or things by videoconference are analyzed and proposals on interpretation of the norms of criminal procedure legislation are enshrined. The crown pandemic of the COVID-19 viral disease and the tuberculosis epidemic have been described as one of the grounds for conducting investigative (search) actions by videoconference. The advantages and disadvantages that forensic scientists and proceduralists see during investigative (search) actions in the mode of videoconference are considered. Ways to solve problematic issues in order to promote and improve the quality of investigative (search) actions in the mode of videoconferencing are proposed.

Key words: *distance, COVID-19, tuberculosis, risk of infection, security, videoconference, investigative (search) actions.*

Вступ. Дистанційне проведення окремих слідчих (розшукових) дій значно розширює можливості кримінального провадження шляхом модернізації та комп'ютеризації. Окрім того, воно надає можливість гарантувати захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, зокрема в аспекті забезпечення їх безпеки. Відповідно, поняття «забезпечення безпеки учасників кримінального провадження» слід розглядати не лише як фізичний захист їхнього життя та здоров'я від протиправних посягань, а й із погляду запобігання поширенню на них інфекційних хвороб під час їхньої участі у досудовому розслідуванні.

Особливо актуальною потреба забезпечення безпеки учасників кримінального провадження виступає в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 та епідемії туберкульозу в Україні. Як відомо, ще у 1993 році Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ) оголосила туберкульоз глобальною проблемою людства [1], та вже за два роки, а саме у 1995 році, в Україні було офіційно зареєстровано епідемію вказаного недугу [2], яку донині не подолано. Своєю чергою, спалах коронавірусу COVID-19 у світі як пандемію ВООЗ було охарактеризовано 11 березня 2020 року [3]. Однак на тлі боротьби з коронавірусною хворобою COVID-19 інші інфекційні хвороби, які загрожують життю та здоров'ю людей, не залишаються осторонь, а лише прогресують, оскільки все більше лікарень, профільних медичних закладів та лікарів були перепрофільовані під нововиявлений штам коронавірусу SARS-CoV-2. Відповідно, населення усього світу має консолідувати зусилля, аби подолати спалах вказаного смертельно небезпечного недугу та вживати заходів з уникнення або зменшення ризику інфікування іншими інфекційними хворобами, поширення яких є не менш небезпечним для життя людей.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення проблемних питань, пов'язаних із проведенням окремих слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції під час досудового розслідування як заходу встановлення дистанції в рамках протидії поширенню інфекційних хвороб, зокрема коронавірусної хвороби COVID-19 та туберкульозу.

Результати дослідження. Фахівці у галузі медицини зазначають, що найкращим засобом уберегтися від інфекційних хвороб, що передаються повітряно-крапельним шляхом, зокрема коронавірусної хвороби COVID-19, є дотримання дистанції не менш як півтора метра з інфікованою особою. Варто зазначити, що під час проведення більшості слідчих (розшукових) дій, зокрема допиту, одночасного допиту двох або більше раніше допитаних осіб, пред'явлення осіб, речей для впізнання тощо, які здебільшого здійснюються за місцем проведення досудового розслідування, тобто у кабінеті слідчого, витримати між кожним з учасників, які можуть потенційно бути інфікованими, зазначену дистанцію досить складно. Це пов'язано, зокрема, з площею робочого кабінету слідчого, а також процесуальним порядком та тактикою проведення слідчих (розшукових) дій. Відповідно, постає потреба у вирішенні зазначеного питання шляхом пошуку

альтернативних засобів та заходів, які б забезпечили безпечне з погляду можливості інфікування проведення слідчих (розшукових) дій та не впливали б на якість та повноту розслідування.

Із цього приводу ми цілком погоджуємося з думкою М. Погорецького та О. Старенького, які до числа таких правових заходів у сфері кримінальної юстиції відносять можливість проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час кримінального провадження (дистанційне кримінальне провадження) [4], процесуальний порядок проведення якого закріплено статтею 232 та, бланкетно, статтями 224, 225, 226, 227, 228 та 229 Кримінального процесуального кодексу України.

Варто зазначити, що, враховуючи новизну та складність розв'язання, проблеми проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції були предметом досліджень багатьох учених-процесуалістів та криміналістів, зокрема: А. Волобуєва, А. Гаркуші, Р. Дударця, С. Книженка, Л. Лобойка, Т. Михальчука, Д. Міровця, М. Пашковського, Д. Письменного, М. Погорецького, А. Сизоненка, М. Смирнова, Ф. Сокирана, О. Старенького, С. Стахівського, О. Татарова, В. Тертишника, В. Фаринника, М. Цуцкерідзе, І. Цюприка, Н. Черняк, А. Шевчишена. Однак недостатньо уваги було приділено науковцями та практичними співробітниками розробленню рекомендацій та алгоритму проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції як ефективного заходу в рамках протидії поширенню інфекційних хвороб.

У цьому аспекті нами визначено низку обставин, за яких застосування відеоконференції «убезпечує» проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема:

– уникнення від ризику інфікування через спільні риси поширення інфекційних захворювань, а саме повітряно-крапельний (від людини до людини) та контактний (через спільні предмети користування) способи інфікування;

– можливість обмеження фактичної присутності під час проведення слідчих (розшукових) дій значної кількості осіб, зокрема віднесених до груп підвищеного ризику інфікування:

– уникнення безпосереднього фізичного контакту між учасниками слідчих (розшукових) дій;

– гарантоване дотримання безпечної дистанції;

– уникнення можливості користування спільними речами та предметами;

– можливість не перебувати у громадських місцях та місцях значного скупчення людей;

– зниження психологічного напруження осіб, які в період карантинних обмежень, епідемії та пандемії змушені брати участь у слідчих (розшукових) діях, де можливе перебування значної кількості людей (слідчий, захисник, поняті, статисти, спеціалісти тощо).

Згідно зі статтею 232 КПК України, до випадків, за яких можливе проведення допиту осіб (у тому числі одночасного допиту), впізнання осіб чи речей у режимі відеоконференції під час досудового розслідування, законодавством віднесено такі:

1) неможливість безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;

2) необхідність забезпечення безпеки осіб;

3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;

4) необхідність ужиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;

5) наявність інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми [5].

Таким чином, перелік підстав для проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції не є вичерпним, оскільки достатність інших підстав у кожному випадку визначається процесуальною особою, яка самостійно приймає рішення про дистанційне проведення слідчої (розшукової) дії.

Уважаємо, що масштабне поширення коронавірусної хвороби COVID-19, туберкульозу та інших інфекційних хвороб, негативні наслідки для людини та держави, спричинені ними, а також можливість забезпечити безпеку учасників від ризику інфікування аксіоматично виступають достатньою підставою для проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції, що корелюється з положеннями Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації» від 25.03.2020 № 338-р [6].

Також слушною є думка Є. Почтової, яка, розглядаючи ризик інфікування туберкульозом під час проведення одночасного допиту, зазначає, що наявність у одного з учасників заразної форми туберкульозу може підпадати під дію пунктів 1 та 2 частини 1 статті 232

КПК України, однак пропонує наявність у однієї з осіб, між якими планується проведення одночасного допиту заразної форми туберкульозу, відносити саме до пунтку 5 частини 1 статті 232 КПК як іншої достатньої підстави проведення одночасного допиту у режимі відеоконференції, що полегшить сприйняття мотивувальної частини постанови [7]. Однак ураховуючи, що коронавірусна хвороба COVID-19 та інші інфекційні захворювання можуть протікати безсимптомно та слідчий не завжди має можливість володіти достовірною інформацією про наявність у особи зазначених хвороб, доцільно проводити слідчі (розшукові) дій у режимі відеоконференції, коли учасники досудового розслідування відносяться до груп підвищеного ризику інфікування та у випадках, коли є підстави вважати або є дані, що свідчать про можливу наявність у особи захворювання.

Варто зазначити, що дотепер у наукових колах ведуться дискусії стосовно застосування відеоконференцзв'язку під час здійснення досудового розслідування. Хоча більшість науковців убачає прогресивність, модернізацію, спрощення, оперативність у проведенні слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції, однак небезпідставними є й певні недоліки, що вбачають науковці, зокрема:

– послаблення психологічного впливу на учасників одночасного допиту як одного з основних чинників, що сприяє встановленню істини під час проведення цієї слідчої дії [8, с. 26];

– проблема фінансового забезпечення відеоконференцзв'язку у кримінальному процесі та витрати, пов'язані з початковим установленням обладнання та налагодженням каналів для відеоконференцзв'язку, що мають глобальний характер [9, с. 480; 10];

– мала обізнаність працівників у конкретних питаннях, які стосуються технічних засобів, та відсутність відповідного матеріального забезпечення, конкретно щодо новітніх технічних засобів і осіб, які мають відповідний рівень знань у технічно галузевих питаннях [11].

У цьому аспекті слушною є ремарка І. Строкова, який наголошує, що досить складно відповісти на запитання, чому саме віддається перевага в боротьбі зі злочинністю – захисту прав та свобод людини (в частині забезпечення безпеки учасників кримінального провадження та використання відеоконференції) або забезпеченню повноти досудового розслідування шляхом використання низки психологічних прийомів і методів під час безпосереднього спілкування з особою без застосування відеоконференції? [12, с. 107].

Висновки. Урахування такої переваги проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції, як уникнення ризику інфікування в рамках протидії поширення інфекційних хвороб, наштовхує на опрацювання зазначених недоліків та, відповідно, спонукає до поширення частоти застосування дистанційного проведення досудового розслідування серед практичних співробітників органів досудового розслідування. Своєю чергою, це вимагає від особи, що його проводить, належних знань, умінь та навичок стосовно підготовки (активації технічних засобів відеозапису, перевірки наявності вільного місця на внутрішньому носії відеозапису, перевірки працездатності технічних засобів відеозапису тощо) та порядку проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції. Лише якісна підготовка до проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції може забезпечити досягнення мети досудового розслідування та слугувати ефективним заходом установлення дистанції в рамках протидії поширенню інфекційних хвороб.

Список використаних джерел:

1. Туберкульоз : методичні матеріали для викладачів предмету ОБЖ загальноосвітніх шкіл / Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Полтавської області. URL: http://www.suhodilske-school.edukit.kr.ua/Files/downloads/Туберкульоз.doc.

2. Епідеміологія туберкульозу у світі, сучасні підходи до організації протитуберкульозних заходів / Ю.І. Фещенко та ін. *Український пульмонологічний журнал*. 2003. № 4. С. 5–10. URL: http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/upj/03/pdf03-4/5.pdf.

3. Коронавірусна інфекція COVID-19. *Центр громадського здоров'я МОЗ України* : офіц. вебсайт. URL : https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/koronavirusna-infekciya-covid-19.

4. Погорецький М., Старенький О. Встановлюємо дистанцію! Дистанційне кримінальне провадження в умовах поширення коронавірусу (COVID-19). *Закон і бізнес*. 2002. № 13(1467). URL: https://zib.com.ua/ua/print/142090-distanciyne_kriminalne_provadzhennya_v_umovah_poshirennya_ko.html.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2013 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88 (редакція від 03.07.2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

6. Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2020 № 338-р / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2020-%D1%80#Text.

7. Почтова Є.С. Наявність в учасника заразного туберкульозу як підстава проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції: процесуальний аспект. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Вип. 5. С. 118–121. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2018/28.pdf.

8. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів : науково-практичний посібник. Київ : Атіка, 2009. 64 с.

9. Павлова Н.В. Проблеми та перспективи дистанційного судочинства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 477–484.

10. Козаков О. Відеоконференції у судовому процесі: за і проти. *Правовий тиждень.* URL: http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123158.

11. Симчук А.С., Манубата Д.Е. Особливості та проблематика проведення допиту та пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції. URL: http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/4129.

12. Строков І. Забезпечення прав і свобод людини у кримінальному судочинстві. *Право України*. 2001. № 3. С. 106–110.